

آینده نگاری دیپلماسی ورزشی ایران در پرتو توافقات احتمالی

محبوبه خداپرست^۱ | داود نصر اصفهانی^۲ | مهرا ن حق پرست^۳

۲

سال دوم

بهار و تابستان ۱۴۰۵

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۴/۳/۳۱

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۴/۵/۱۸

صص: ۳۷-۶۳

چکیده

این پژوهش با هدف آینده نگاری دیپلماسی ورزشی ایران در پرتو توافقات احتمالی انجام شد. روش تحقیق کیفی و بر اساس برنامه ریزی سناریوی شل است که امکان ایجاد روایت های مبتنی بر داده ها بدون دسته بندی های از پیش تعیین شده را فراهم می کند. جامعه آماری پژوهش شامل مسئولین وزارت ورزش و جوانان، اعضای کمیته ملی المپیک و فدراسیون های ورزشی (به ویژه در رشته های المپیک، مهم و مدال آور همچون کشتی، والیبال، فوتبال، تکواندو، وزنه برداری و غیره)، مربیان و ورزشکاران ملی و بین المللی، و اعضای هیات علمی رشته های مدیریت ورزشی، علوم سیاسی و روابط بین الملل با سابقه پژوهشی و اجرایی مرتبط بود که با استفاده از روش نمونه گیری نظری و با توجه به اشباع نظری با ۱۹ نفر مصاحبه انجام گردید، و نیروهای محرک کلیدی شناسایی و رتبه بندی شدند. این نیروها شامل تحولات سیاسی و دیپلماسی بین المللی، فناوری و نوآوری در ورزش، رقابت های منطقه ای و ژئوپلیتیک ورزشی، تحولات اجتماعی و فرهنگی، پایداری زیست محیطی و فناوری های سبز، و اقتصاد جهانی و سرمایه گذاری خارجی است. چهار سناریوی محتمل برای آینده دیپلماسی ورزشی ایران شناسایی شد: طلوع سبز، طوفان تحریمی، راه ابریشم ورزشی، و انزوای هوشمند. هر سناریو ترکیبی متفاوت از عوامل تأثیرگذار را نشان می دهد و منجر به استراتژی های متنوع می شود. بنابراین پیشنهاد می گردد با توجه به تداوم تحریم ها و عدم امکان توافق سریع با غرب، ضرورت کاهش وابستگی به بازیگران خارجی و نیاز به حفظ حداقل ارتباطات ورزشی جهانی، ترکیبی از دو سناریو راهبردی «راه ابریشم ورزشی» (کوتاه مدت و میان مدت) و «انزوای هوشمند» (میان مدت و بلندمدت) مورد توجه قرار گرفته و اجرایی گردد.

کلیدواژه ها: دیپلماسی ورزشی، توافقات بین المللی، برنامه ریزی سناریو، ایران

۱. استادیار گروه مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران.

۲. نویسنده مسئول: استادیار گروه مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران.

Email: da_n_e@yahoo.com

۳. دانشجوی دکترای مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران.

مقدمه و بیان مسئله

در دهه‌های اخیر، با تحولات گسترده در عرصه سیاست و افزایش روندهای دموکراتیک، شاهد ورود سیاست به حوزه‌هایی بوده‌ایم که پیش از این ارتباط چندانی با آن نداشتند (لی و تن، ۱، ۲۰۲۴). یکی از بارزترین نمونه‌ها، تقاطع سیاست و ورزش است که تحت تأثیر جهانی شدن و مردمی‌تر شدن هر دو حوزه، فضای مشترکی بین آنها ایجاد شده است (گریکس و کراماروا، ۲۰۱۷). در این میان، دیپلماسی به‌عنوان پل ارتباطی میان ورزش و سیاست بین‌المللی مطرح شده و مفهوم «دیپلماسی ورزشی» را به وجود آورده است (برنستین و کریجر، ۳، ۲۰۲۴). ورزش امروزه نه تنها به عنوان یک فعالیت رقابتی، بلکه به‌عنوان ابزاری راهبردی در سیاست خارجی کشورها مورد استفاده قرار می‌گیرد و می‌تواند در بهبود روابط بین‌المللی، کاهش تنش‌ها و ارتقای وجهه کشورها نقش مهمی ایفا نماید (گانجی، ۴، ۲۰۲۲).

ایران در چهار دهه گذشته با تحریم‌های گسترده‌ای از سوی غرب، به‌ویژه آمریکا و اتحادیه اروپا، مواجه بوده است. این تحریم‌ها که ابتدا پس از انقلاب اسلامی آغاز شد، به تدریج تشدید شده و تأثیرات عمیقی بر اقتصاد و جامعه ایران گذاشته است (قلی‌نیا، خالدی و قدرت‌نما، ۱۴۰۳). از جمله این تأثیرات می‌توان به کاهش درآمدهای ارزی، تورم، محدودیت در تجارت بین‌المللی، کاهش سرمایه‌گذاری‌های خارجی و حتی تأثیرات غیراقتصادی مانند مهاجرت نخبگان و مشکلات دسترسی به دارو اشاره کرد. اگرچه ایران توانسته با اتخاذ سیاست‌های هوشمندانه، بخشی از این فشارها را کاهش دهد (کلاشی، نفی پورو خسروی پور، ۱۴۰۳)، اما ورزش می‌تواند به‌عنوان یکی از راهکارهای مؤثر برای دور زدن تحریم‌ها و گسترش تعاملات بین‌المللی مورد توجه قرار گیرد (شریعتی و منظمی، ۱۴۰۰).

با توجه به تحولات سیاسی جهانی و امکان برداشته شدن یا تعدیل تحریم‌ها در پرتو توافقات احتمالی آینده، آینده‌نگاری دیپلماسی ورزشی ایران از اهمیت ویژه‌ای برخوردار می‌باشد. آینده‌نگاری به معنای شناسایی روندها، فرصت‌ها و چالش‌های پیش‌رو و برنامه‌ریزی

^۱ Lee & Tan

^۲ Grix & Kramareva

^۳ Borenstein & Krieger

^۴ Ganji

راهبردی برای بهره‌برداری از ظرفیت‌های ورزش در عرصه دیپلماسی است (گلوبچیکو^۱، ۲۰۱۷). با تحقق توافق‌های احتمالی جدید بین ایران و قدرت‌های جهانی، فضای بین‌المللی برای تعاملات ورزشی ایران مساعدتر خواهد شد. تسهیل نقل و انتقالات مالی مرتبط با ورزش، مشارکت در رویدادهای بین‌المللی و جذب اسپانسرهای خارجی به رفع موانع مالی و بانکی کمک خواهد کرد (حاجی‌مینه، ۱۴۰۴). امکان میزبانی مسابقات منطقه‌ای و بین‌المللی علاوه بر توسعه زیرساخت‌های ورزشی، به بهبود چهره ایران کمک خواهد نمود و افزایش تبادلات مریبان و متخصصان ورزشی با کشورهای دیگر و استفاده از فناوری‌های روز دنیا در ورزش ایران به گسترش همکاری‌های فنی و علمی بیشتر منجر خواهد شد، که این موارد تنها بخشی از اثرات مثبت توافق‌های احتمالی خواهد بود (طاهری و همکاران، ۱۴۰۱).

تحقیقات نشان می‌دهد که ایران می‌تواند از ظرفیت‌های ورزشی خود برای پیشبرد اهداف سیاست خارجی استفاده کند. برخی از این ظرفیت‌ها شامل توسعه روابط تجاری، تبادلات فرهنگی، تقویت انسجام ملی و حتی ایجاد زمینه‌های دیپلماتیک برای کاهش تنش‌هاست (ایران پور و همکاران، ۱۴۰۴). برای مثال، حضور ورزشکاران ایرانی در رقابت‌های بین‌المللی یا میزبانی رویدادهای ورزشی می‌تواند تصویر ایران را در عرصه جهانی بهبود بخشد و حتی زمینه‌ساز گفت‌وگوهای سیاسی شود (پیمان‌فر و همکاران، ۱۴۰۰)؛ همچنین، تجربه کشورهای دیگر نشان می‌دهد که دیپلماسی ورزشی می‌تواند به‌عنوان ابزاری مؤثر در سیاست خارجی عمل کند (اتینجر^۲، ۲۰۲۳)؛ که برای بهره‌برداری بهتر از این ظرفیت، هماهنگی بیشتر بین نهادهای مرتبط، از جمله وزارت ورزش و وزارت امور خارجه، امری ضروری است (پاول^۳، ۲۰۲۱، برانگان، ریچ و بدول^۴، ۲۰۲۳).

با در نظر گرفتن توافق‌های احتمالی می‌توان سناریوهای مختلفی را برای آینده دیپلماسی ورزشی ایران در نظر گرفت که در خصوص هر کدام از آنها با برنامه‌ریزی‌های راهبردی و آینده‌نگاری دقیق، می‌توان از ورزش به‌عنوان ابزاری کارآمد در بهبود روابط بین‌المللی و کاهش

^۱ Golubchikov

^۲ Ettinger

^۳ Paul

^۴ Brannagan, Reiche & Bedwell

انزوای سیاسی کشور استفاده نمود. بدین ترتیب پژوهش حاضر با هدف آینده نگاری دیپلماسی ورزشی ایران در پرتو توافقات احتمالی به بررسی این سوال می پردازد که کدامیک از سناریوها در خصوص توافقات احتمالی ایران بیشتر مطرح بوده و چه راهبردهایی می بایست به کار گرفته شود که به بهبود دیپلماسی ورزشی و روابط بین المللی کشور کمک نماید؟.

مبانی نظری

چارچوب نظری این پژوهش بر دو حوزه کلیدی تمرکز دارد: آینده نگاری و برنامه ریزی سناریو در مدیریت استراتژیک سازمان های ورزشی و دیپلماسی ورزشی. آینده نگاری به سازمان ها کمک می کند تا با پیش بینی روندهای آتی و تطبیق استراتژی ها با تغییرات محیطی، در فضای پویای صنعت ورزش چابک باقی بمانند (مورای ۱، ۲۰۱۲). تکنیک هایی مانند تحلیل سناریو، ابزاری ارزشمند برای مواجهه با عدم قطعیت ها و حفظ انعطاف پذیری سازمانی محسوب می شوند (پستوایت، جنکین و شری ۲، ۲۰۲۳).

در حوزه دیپلماسی ورزشی، این مفاهیم هم به عنوان ابزاری برای کاهش تنش های بین المللی و هم به عنوان مکانیسمی برای کسب جایگاه جهانی مطرح است (اسکی ۳، ۲۰۲۲). جالب توجه اینکه دیپلماسی ورزشی حتی در روابط خصمانه نیز کاربرد دارد و می تواند شامل ابزارهایی مانند تحریم های ورزشی شود. این نگاه گسترده، امکان تحلیل جامع تری از نقش ورزش در روابط بین المللی را فراهم می سازد (ویلسون ۴، ۲۰۱۵).

ترکیب این دو حوزه (آینده نگاری و دیپلماسی ورزشی) چارچوبی نظری برای بررسی راهبردهای بلندمدت در عرصه ورزش بین المللی ارائه می دهد (مولر و دیمو ۵، ۲۰۲۴) که هم شامل جنبه های مدیریت سازمانی بوده و هم ابعاد سیاسی- دیپلماتیک را پوشش می دهد. بدین

۱ Murray
 ۲ Postlethwaite, Jenkin & Sherry
 ۳ Skey
 ۴ Wilson
 ۵ Moller & Dimeo

ترتیب این رویکرد یکپارچه می‌تواند به تصمیم‌گیرندگان کمک کند تا در محیط پیچیده بین‌المللی، راهبردهای مؤثرتری را تدوین نمایند (بویکف، ۲۰۲۲).

مدل‌های مختلفی در خصوص توافق‌های بین‌المللی و تأثیرات آن‌ها بر دیپلماسی ورزشی مطرح شده است؛ از جمله «مدل دیپلماسی ورزشی چندسطحی» که نشان می‌دهد توافق‌های بین‌المللی در سطوح مختلف بر دیپلماسی ورزشی تأثیر گذارند: سطح کلان (بین دولتها): توافق‌های سیاسی رسمی، قوانین مربوط به صدور ویزا، تحریم‌ها و مبادلات مالی را تعیین می‌کنند. سطح میانی (سازمان‌های ورزشی): فدراسیون‌های بین‌المللی مثل IOC یا FIFA تحت تأثیر روابط دیپلماتیک، تصمیم به میزبانی یا محرومیت کشورها می‌گیرند. سطح خرد (مردم‌نهاد): افزایش تعاملات ورزشی بین باشگاه‌ها یا هواداران که به کاهش کلیشه‌ها و بهبود تصویر کشور کمک می‌کند (برانگان و گریکس، ۲۰۲۳). مدل دیگر «اثر موجی» نام دارد که نشان می‌دهد که توافق‌های بین‌المللی می‌توانند اثرات موجی بر دیپلماسی ورزشی داشته باشند. موج اول (کوتاه‌مدت): افزایش مشارکت‌های ورزشی نمادین (مثل دیدارهای دوستانه). موج دوم (میان‌مدت): همکاری‌های فنی و آموزشی (مثل دوره‌های مربیگری مشترک) و موج سوم (بلندمدت): تغییر تصویر بین‌المللی کشورها از طریق موفقیت‌های ورزشی (رف، ۲۰۱۶). مدل دیگر «تحریم‌زدایی ورزشی» نام دارد که بر این اصل استوار است که توافق‌های بین‌المللی می‌توانند تحریم‌های ورزشی را کاهش دهند: حلقه اول: لغو محدودیت‌های مستقیم (مثل ممنوعیت حضور ورزشکاران در رقابت‌ها). حلقه دوم: تسهیل نقل و انتقالات مالی برای خرید تجهیزات یا پرداخت حق عضویت‌ها و حلقه سوم: بازگشت میزبانی رویدادهای ورزشی به کشورهای تحریم‌شده (برانگان و جولیناتی، ۲۰۱۵).

^۱ Boykoff

^۲ Brannagan & Grix

^۳ Rofe

^۴ Brannagan & Giulianotti

پیشینه پژوهش

مرادی و بختیاری (۱۴۰۴)، در مطالعه ای دیپلماسی ورزشی فرماندهی انتظامی ایران را مورد مطالعه قرار دادند. نتایج این پژوهش نشان داد که دیپلماسی ورزشی فراجا با امکان ارتباطات بین المللی، ظرفیت بالقوه بسیاری جهت ایجاد صلح و دوستی از طریق ورزش در داخل و خارج از کشور در راستای توسعه دیپلماسی نظام جمهوری اسلامی ایران دارد، لذا اهمیت بخشی، آموزش، سرمایه گذاری و برنامه ریزی در این مقوله ابزاری کارآمد به منظور توسعه دیپلماسی عمومی، دیپلماسی نظامی و حفظ و برقراری امنیت در جامعه خواهد بود. علوی، آریح و هادی (۱۴۰۴)، نیز شاخص های دیپلماسی ورزشی ایران در مجامع بین المللی را مورد بررسی قرار داده و مهم ترین آنها را رویدادهای ورزشی، وجهه بین المللی، مراکز علمی، فناوری اطلاعات و ارتباطات، زیرساخت ها و موقعیت ملی، رونق اقتصادی، قدرت ملی، آداب و رسوم ملت، تصویرسازی مثبت، همگرایی ملی، روحیه جوانمردی، هم زیستی مسالمت آمیز، جامعه ورزش، متولیان ورزش و نمایندگان ورزش معرفی نمودند. ابراهیمی، فرجی و زند (۱۴۰۳) نیز تاثیر دیپلماسی ورزشی بر کسب کرسی های بین المللی با نقش میانجی رفتار سیاسی را مورد مطالعه قرار داده و بر این مسئله تاکید کردند که استفاده از نمایندگان ورزشی به عنوان دیپلمات یا سفیران کشورها نمونه ای از روابط ورزش و محیط بین المللی می باشند که می توانند نقش سازنده ای در روابط بین المللی کشورها بازی کنند. مهری و همکاران (۱۴۰۳)، مطالعه ای تطبیقی در خصوص قدرت هوشمند در دیپلماسی ورزشی ایران و آمریکا انجام دادند. نتایج این تحقیق نشان داد که ایران، علیرغم داشتن ظرفیت کارآمد در زمینه ورزش و استفاده بهینه از آن، در راستای دیپلماسی ورزشی، به ورزش چشم انداز حاشیه ای و نگرش حیات خلوت داشته، و نیز در چشم انداز آمریکا، ورزش، ابزاری برای تحریم و سلب مشروعیت یا ابزاری برای برقراری روابط بین دو کشور بوده است. باقری، دوستی و عابدی (۱۴۰۳)، دیپلماسی و قدرت نرم مبتنی بر ورزش در برند ملی ایران را مورد بررسی قرار دادند. نتایج پژوهش نشان داد وجهه و اعتبار بخشی، الزامات و اهمیت ارتباطات ورزشی و غیره (شرایط علی)، افتخار آفرینی و خوشنامی، ظرفیت سازی، تعاملات بین سازمانی، و غیره (شرایط زمینه ای)، نگرش و تفکر مدیران، موانع ساختاری و فرایندی، مسائل سیاسی، و غیره (شرایط مداخله گر)، آموزش و فرهنگ سازی، تعاملات

سازمانی داخلی و خارجی، مدیریت راهبردی، پژوهش و نوآوری و غیره (راهبردها) و در نهایت اینکه توسعه صلح، دوستی و امنیت، دستاوردهای فرهنگی و اجتماعی و غیره (پیامدها)، از جمله مهمترین متغیرهای پژوهش از دیدگاه متخصصین و کارشناسان بود. بخشی چناری و همکاران (۱۴۰۲) به شناسایی ابزارهای دیپلماسی ورزشی برای پیشبرد اهداف سیاسی جمهوری اسلامی ایران پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد که تدوین دستورالعمل اجرایی- رفتاری هیئت‌های ورزشی اعزامی به رخدادهای بین‌المللی، میزبانی رخدادهای بین‌المللی، استفاده از ورزش برای معرفی تغییرات مثبت داخلی به افکار عمومی جهان، شرکت ورزشکاران در فعالیت‌های خیریه و بین‌المللی، سفیران ورزشی، کسب کرسی‌های بین‌المللی و غیره از مهمترین ابزارهای دیپلماسی ورزشی برای دستیابی به اهداف بین‌المللی جمهوری اسلامی ایران از دیدگاه نخبگان بود. بدین ترتیب می‌توان گفت که جمهوری اسلامی ایران به دلیل وجود توان بالقوه ورزشی کشور می‌تواند با بهبود دیپلماسی ورزشی خود از ورزش و رویدادهای ورزشی به عنوان ابزاری برای پیشبرد اهداف خود در سطح بین‌المللی بهره‌مند گردد. احمدی، آقاخانی و رضایی (۱۴۰۰) نیز در پژوهشی با عنوان طراحی مدل دیپلماسی فوتبال و روابط بین‌المللی در ایران از دیدگاه صاحب‌نظران به این نتایج دست یافتند که دیپلماسی فوتبال در هشت بعد توسعه سیاسی، توسعه فرهنگی، توسعه رسانه، توسعه صلح و دوستی، توسعه اقتصادی، توسعه گردشگری، توسعه وحدت و هویت ملی و کسب جایگاه بین‌المللی تأثیرگذار می‌باشد.

السعيد^۱ (۲۰۲۵) در تحقیقی تحت عنوان دیپلماسی ورزشی در کشورهای عربی، این مسئله در کشورهایی مانند عربستان، امارت متحده عربی، قطر و مصر مورد مطالعه قرار داد و به عنوان مهم‌ترین نتایج خود بیان کرد که ورزش و به ویژه فوتبال به عنوان ابزاری استراتژیک برای پیشبرد برنامه‌های سیاسی، جهانی شدن برنده ملی و تحریک رشد اقتصادی این کشورها مورد استفاده قرار می‌گیرد. گریکس و برانگان^۲ (۲۰۲۴) نیز در پژوهشی به بررسی نقش رویدادهای بزرگ ورزشی بر دیپلماسی ورزشی و قدرت نرم پرداخته‌اند. نتایج تحقیق نشان داد که کشورها می‌توانند برای دستیابی به بسیاری از اهداف بین‌المللی و سیاست‌های خارجی خود علاوه بر تمرکز مسائلی همچون ژئوپلیتیک، سیستم‌های اقتصادی، سطوح مختلف توسعه ای و غیره، از

^۱ AISaeed

^۲ Grix & Brannagan

ورزش به عنوان ابزاری مهم برای پیشبرد مقاصد سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی خود در ابعاد بین‌المللی استفاده نمایند. لی و کریجر^۱ (۲۰۲۴) در پژوهشی دیگر تحت عنوان دیپلماسی ورزشی و سیاست جهانی در قرن بیست و یکم بیان کردند که در حال حاضر ورزش به عنوان یک ابزار دیپلماتیک قوی و تاثیرگذار برای کشورهاست و عرصه‌های ورزشی بین‌المللی در واقع عرصه‌ای برای مناقشات سیاسی می‌باشد و با برنامه ریزی درست در این خصوص می‌توان دستاوردهای دیپلماتیک را افزایش داد؛ همچنین کراسنوف^۲ (۲۰۲۴) در مطالعه‌ای دیپلماسی ورزشی را در جریان رویدادهای ورزشی فرانسه را مورد بررسی قرار داد و در نتایج خود بر تقویت روابط سیاسی این کشور و آمریکا تاکید نمود که از پیامدهای بلند مدت آن تقویت برند ملی فرانسه می‌باشد. به طور کلی تمامی این پژوهش‌ها اهمیت بررسی دیپلماسی ورزشی را به عنوان موضوعی کلیدی در مطالعات بین‌الملل نشان داده و بر این نکته تاکید دارند که کشورها می‌توانند از ورزش به عنوان ابزاری برای تعاملات دیپلماتیک خود استفاده نمایند.

روش‌شناسی پژوهش

این مطالعه، یک تحقیق کاربردی با رویکرد کیفی است که به بررسی آینده دیپلماسی ورزشی ایران در پرتو توافقات احتمالی بین‌المللی در افق ۲۰۳۰ می‌پردازد. روش تحقیق با تاکید بر تحلیل مضمون و برنامه‌ریزی سناریوی شل برای ایجاد روایت‌های مبتنی بر داده‌ها بدون دسته‌بندی‌های از پیش تعریف شده تکیه می‌کند (نوروزی و فانی، ۲۰۲۰) و امکان یک رویکرد انعطاف پذیر برای پیش‌بینی آینده دیپلماسی ورزشی ایران را فراهم می‌نماید. روش شل، برخلاف روش‌های قیاسی، رویکردی متفاوت در ایجاد سناریوها اتخاذ می‌کنند. این روش بدون طبقه‌بندی از پیش تعیین شده، داده‌ها را به سناریوهای احتمالی تبدیل می‌کنند و به عنوان یکی از روش‌های اولیه، روایت‌هایی را ارائه می‌دهد که لزوماً آینده نهایی را نشان نمی‌دهند، بلکه فرآیندی پویا و در حال تکامل را به تصویر می‌کشند. این رویکرد، با ایجاد سناریوهای متنوع و بدون پیش‌فرض‌های محدودکننده، امکان بررسی طیف وسیعی از احتمالات را فراهم می‌کند.

^۱ Lee & Krieger

^۲ Krasnoff

این روش برنامه‌ریزی سناریو عبارت است از: ۱- تعیین برداشت‌های فعلی و آینده ذینفعان، ۲- شناسایی نیروهای محرک و عدم قطعیت‌های کلیدی، ۳- تجسم عناوین آینده و عناصر سناریو، ۴- شناسایی پیامدها، و ۵- تدوین گزینه‌های استراتژیک برای هر سناریو.

جامعه آماری پژوهش شامل کسانی است که به صورت مستقیم یا غیرمستقیم در فرآیند دیپلماسی ورزشی ایران نقش دارند و عبارتند از: مسئولین وزارت ورزش و جوانان، اعضای کمیته ملی المپیک و فدراسیون‌های ورزشی (به ویژه در رشته‌های المپیک، مهم و مدال آور همچون فوتبال، کشتی، والیبال، وزنه برداری، تکواندو، هندبال، و غیره)، مربیان و ورزشکاران ملی و بین‌المللی، و اعضای هیات علمی رشته‌های مدیریت ورزشی، علوم سیاسی و روابط بین‌الملل با سابقه پژوهشی و اجرایی مرتبط. در انتخاب گروه نمونه آماری از روش نمونه‌گیری نظری استفاده گردید. این روش، نوعی نمونه‌گیری هدفمند است که هدف اصلی آن، جمع‌آوری دیدگاه‌های متخصصان و صاحب‌نظران برای غنی‌سازی و بهبود کیفیت پژوهش است. ابزار تحقیق مصاحبه نیمه ساختاریافته می‌باشد؛ در واقع تیم تحقیق، با استفاده از لیستی از سوالات از پیش تعیین شده، مصاحبه‌ها را هدایت کرده و در عین حال، به مصاحبه‌شوندگان آزادی بیان دیدگاه‌های خود را دادند. هدف از این مصاحبه‌ها، جمع‌آوری نظرات متخصصان در مورد دیپلماسی ورزشی فعلی، تجربیات و پیش‌بینی‌های آنها در مورد تحریم‌های آینده بود. بدین ترتیب در پژوهش حاضر با تعداد ۱۹ نفر از افراد جامعه آماری مصاحبه انجام گرفت. به این صورت که در جریان انجام مصاحبه‌ها، از مصاحبه سیزدهم به بعد تکرار در اطلاعات دریافتی مشاهده گردید و از مصاحبه شانزدهم به بعد داده‌ها به اشباع نظری رسیدند، اما برای اطمینان و غلظت مفهومی بیشتر نظریه، همچنان مصاحبه‌ها ادامه یافت تا اینکه در مصاحبه نوزدهم کاملاً اشباع نظری مشهود گردید. جدول (۱) ویژگی‌های جمعیت شناختی مشارکت‌کنندگان در پژوهش را نشان می‌دهد.

جدول ۱. ویژگی‌های جمعیت شناختی مشارکت کنندگان در پژوهش

درصد	فراوانی	جامعه پژوهش	
۷۸/۹	۱۵	مرد	جنسیت
۲۱/۰۵	۴	زن	
۲۱/۰۵	۴	سال ۳۵-۲۷	سن
۳۱/۵۷	۶	سال ۴۴-۳۶	
۲۱/۰۵	۴	سال ۴۵-۵۵	
۲۶/۳۱	۵	۵۵ سال به بالا	
۲۱/۰۵	۴	کارشناسی	میزان تحصیلات
۳۶/۸۴	۷	کارشناسی ارشد	
۴۲/۱۰	۸	دکتری	
۱۵/۷۸	۳	مدیران وزارت ورزش و جوانان	
۲۶/۳۱	۵	اعضای کمیته ملی المپیک و فدراسیون‌های ورزشی	موقعیت شغلی
۲۶/۳۱	۵	مربی‌ان و ورزشکاران ملی و بین‌المللی	
		اعضای هیات علمی رشته‌های مدیریت ورزشی، علوم سیاسی و روابط بین‌الملل با سابقه پژوهشی و اجرایی مرتبط	
۳۱/۵۷	۶		

برای تایید روایی و پایایی در این پژوهش با استفاده از مفهوم قابلیت اعتماد و عناصر چندگانه آن شامل: قابلیت اعتبار، قابلیت انتقال و قابلیت تایید، از روش‌های متعدد مطرح در این زمینه نظیر تایید نتایج با مراجعه به آزمودنی‌ها (قابلیت اعتبار)، بازبینی در زمان کدگذاری (قابلیت انتقال) و تایید همکاران پژوهشی (قابلیت تایید) استفاده گردید.

محدوده زمانی پژوهش حاضر سال های ۱۴۰۳ و ۱۴۰۴ می باشد و محدوده مکانی آن نیز با توجه به جامعه آماری در نظر گرفته شده و موضوع پژوهش، ایران می باشد. تجزیه و تحلیل داده ها نیز با استفاده از روش تحلیل مضمون صورت گرفت.

یافته‌های پژوهش

مرحله ۱: تعیین برداشت‌های فعلی و آینده ذینفعان:

در این بخش متن مصاحبه‌های جمع آوری شده با دقت تجزیه و تحلیل شد تا کلمات و عباراتی که مرتبط با موضوعات کلیدی هستند، شناسایی و استخراج شوند. این کلمات کلیدی سپس بر اساس معنا و ارتباط، طبقه‌بندی و کدگذاری (تحلیل تماتیک) شدند. این فرایند به طور تکراری انجام شد تا اطمینان حاصل شود که تمام جنبه‌های مهم در نظر گرفته شده‌اند و موجب اشباع نظری گردید. نتایج حاصل از این تحلیل، برای درک موانع فعلی و چالش‌های آینده در دیپلماسی ورزشی و همچنین شناسایی عوامل کلیدی موثر در این زمینه مورد استفاده قرار گرفت. در برنامه ریزی سناریو، ذینفعان با پیشینه‌های مختلف دیدگاه‌های خود را در مورد وضعیت فعلی و چشم انداز آینده ارائه می دهند. بخشی از ذینفعان و دیدگاه‌های آنان شامل موارد زیر می باشند: پژوهشگران: استفاده از ورزش برای کاهش انزوا و بهبود تصویر بین‌المللی. فدراسیون‌های ورزشی: جذب حمایت مالی و فنی بین‌المللی. جامعه ورزشکاران: فرصت‌های رقابت در سطح جهانی. سازمان‌های ورزشی (مانند کمیته ملی المپیک): تعامل ایران تحت شرایط سیاسی. کشورهای رقیب یا متحد (آمریکا، چین، روسیه، عربستان): استفاده از ورزش به عنوان اهرم فشار یا همکاری. فهرستی از وضعیت فعلی و چشم انداز آینده برای شناسایی سناریوهای آینده از در جدول (۲) ارائه شده است.

جدول ۲. وضعیت فعلی و چشم انداز آینده دیپلماسی ورزشی

موضوعات	تعداد تکرار کلمات کلیدی (وضعیت فعلی)	تعداد تکرار کلمات کلیدی (چالش‌های آینده)
محدودیت در نقل و انتقالات مالی	۲۲	۱۸
محرومیت از میزبانی رویدادها	۲۰	۲۲
ممنوعیت حضور در برخی رقابت‌ها	۱۵	۱۰

موانع نظارتی و تناقضات سیاسی	۱۴	۲۰
مشکلات زیرساختی و فناوری	۱۰	۱۵
پایداری زیست محیطی و فناوری های سبز	۱۰	۱۲
فرصت های رقابت در سطح جهانی	۵	۷

مرحله ۲: شناسایی نیروهای محرک و عدم قطعیت های کلیدی

در این مرحله، تیم تحقیقاتی بر اساس محرک های کلیدی و جنبه های خاص شناسایی شده، عناوین آینده را مورد بحث قرار دادند، این ارزیابی توسط پنل ۵ نفره از متخصصان (شامل سه استاد مدیریت ورزشی آشنا به حیطه پژوهش، یک مدیر وزارت ورزش و جوانان و یک مدیر فدراسیون ورزشی) با روش امتیازدهی گروهی انجام شد. به همین منظور هر خبره عناوین آینده خود را آماده کرده و سپس آن ها را با تمام اعضای تیم مورد بحث قرار داد تا عناوین سناریوهای آینده را برای تجزیه و تحلیل بیشتر ترکیب و توافق کنند. نیروهای محرک با بیش از ۱۰ تکرار در داده های کیفی (از جدول ۳) به عنوان آستانه معناداری انتخاب شدند. سپس عناصر هر عنوان آینده شناسایی شد تا «ویژگی های» اصلی هر عنوان، که عناصر سناریو می باشند، توضیح داده شوند. سپس از روایت ها برای اتصال آن عناصر در هر عنوان و توصیف سناریو ها با استفاده از تحلیل تیم درگیر در فرآیند برنامه ریزی سناریو استفاده شد. روایت ها باید از نظر منطقی منسجم، سازگار و ساده برای درک اما به اندازه کافی هیجان انگیز باشند تا تفکر جدید را ایجاد کنند.

جدول ۳. نیروی محرکه تأثیرگذار بر آینده دیپلماسی ورزشی

جنبه های خاص	تکرار	نیروهای محرک
تأثیر توافقات های هسته ای یا اقتصادی	۲۲	تحولات سیاسی و دیپلماسی بین المللی
جریان های درآمد مبنی بر هوش مصنوعی، بلاک چین در ورزش	۱۸	فناوری و نوآوری در ورزش
هم گرایی با سازمان های ورزشی آسیایی و مستقل	۱۷	رقابت های منطقه ای و ژئوپلیتیک ورزشی
تغییر ذائقه جوانان در نوع ورزش	۱۵	تحولات اجتماعی و فرهنگی

پایداری زیست محیطی و فناوری های سبز	۱۴	کاهش ردپای کربن، استادیوم های پایدار، الزامات سبز در ورزش جهانی
اقتصاد جهانی و سرمایه گذاری خارجی	۱۲	نوسانات ارزی و تورم

نیروهای محرک منتخب در دیپلماسی ورزشی عوامل تکنولوژیکی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و محیطی را در بر می گیرند و هر کدام از نظر تأثیر بالقوه از قبیل میزان عدم قطعیت، دامنه تاثیر و قابلیت کنترل از روش وزن دهی نسبی رتبه بندی و در جدول (۴) ارائه شده اند.

جدول ۴. نیروهای محرک منتخب در دیپلماسی ورزشی

کدهای اختصاری	محرک	سطح تاثیر (ضریب نرمال شده)
IPDD International Political and) (Diplomatic Developments	تحولات سیاسی و دیپلماسی بین المللی	۱,۷
STI Sports Technology and) (Innovation	فناوری، نوآوری و متاورس و آموزش و پژوهش به روش نوین در ورزش	۱,۴
RGS Regional Competitions &) (Geopolitics of Sports	رقابت های منطقه ای و ژئوپلیتیک ورزشی	۱,۳
SCD (Sociocultural Developments)	تحولات اجتماعی و فرهنگی	۱,۱
GETS Green Environmental) (Technologies & Sustainability	پایداری زیست محیطی و فناوری های سبز	۱,۰
GFI Global Economy & Foreign) (Investment	اقتصاد جهانی و سرمایه گذاری خارجی	۰,۹

تحلیل نیروهای محرک منتخب در دیپلماسی ورزشی نشان می دهد که تحولات سیاسی و دیپلماسی بین المللی (IPDD) با بیشترین سطح تاثیر ۱,۷ در صدر قرار دارد، که بر اهمیت سیاست های خارجی و توافق های بین المللی در شکل گیری و توسعه استراتژی های ورزشی تأکید

می‌کند. فناوری و نوآوری در ورزش (STI) با سطح تاثیر ۱,۴ دوم است و نقش مهمی در ایجاد فرصت‌های جدید و توسعه فناوری‌های ورزشی دارد. رقابت‌های منطقه‌ای و ژئوپلیتیک (RGS) نیز با تاثیر ۱,۳، تاثیر قابل توجهی بر تعیین استراتژی‌های منطقه‌ای در حوزه ورزش دارد، خصوصاً در زمینه میزبانی رویدادها و همکاری‌های منطقه‌ای. تحولات اجتماعی و فرهنگی (SCD) با تاثیر ۱,۱ موجب تغییرات در انتظارات و سلیقه‌های جهانی و منطقه‌ای می‌شود، در حالی که پایداری زیست‌محیطی و فناوری‌های سبز (GETS) با تاثیر ۱,۰ نقش کمتری در مقایسه با موارد قبلی ایفا می‌کند، هرچند اهمیت آن در زمینه‌های توسعه پایدار و مسئولیت‌های اجتماعی بر هر سطحی قابل تأمل است. در نهایت، اقتصاد جهانی و سرمایه‌گذاری خارجی (GFI) با کم‌ترین سطح تاثیر ۰,۹، بر پایه تداوم رشد اقتصادی و جذب سرمایه‌گذاری، نقش حمایتی در توسعه دیپلماسی ورزشی ایفا می‌کند. مجموعاً این تحلیل نشان می‌دهد که سیاست‌گذاری‌های بین‌المللی و فناوری‌های نوین در هسته اصلی استراتژی‌های دیپلماسی ورزشی قرار دارند، و ضرورت توازن در توجه به عوامل اجتماعی و زیست‌محیطی در توسعه بلندمدت این حوزه مورد تأکید است.

جدول ۵. روابط بین نیروهای محرک منتخب

کد	IPDD	STI	RGS	GETS	SCD	GFI
IPDD	۰	۱,۵	۱,۶	۱,۲	۰,۸	۱,۷
STI	۰,۹	۰	۱,۱	۱,۴	۱,۳	۱,۲
RGS	۱,۵	۰,۷	۰	۰,۶	۰,۶	۱,۱
GETS	۰,۸	۱,۲	۰,۹	۰	۰,۷	۰,۸
SCD	۰,۵	۱,۰	۰,۵	۰,۶	۰	۰,۷
GFI	۱,۴	۱,۳	۱,۲	۰,۹	۰,۸	۰

تحولات سیاسی و دیپلماسی بین‌المللی (IPDD) بیشترین تأثیر را بر اقتصاد جهانی (GFI) دارد که نشان می‌دهد توافقات بین‌المللی به طور مستقیم بر جذب سرمایه‌گذاری خارجی اثر

می گذارند. فناوری (STI) تأثیر قوی بر تحولات اجتماعی (SCD) دارد، به ویژه با گسترش ورزش الکترونیک و شبکه‌های اجتماعی که تغییرات فرهنگی در نسل جوان ایجاد می‌کند. همچنین، رقابت‌های منطقه‌ای (RGS) وابسته به وضعیت سیاسی (IPDD) هستند، زیرا تنش یا همکاری سیاسی تعیین‌کننده میزان رقابت در میزبانی رویدادها است. از سوی دیگر، اقتصاد جهانی (GFI) بر فناوری و نوآوری (STI) تأثیر گذارد، چرا که سرمایه‌گذاری خارجی سرعت توسعه فناوری‌های ورزشی را افزایش می‌دهد. در نهایت، پایداری زیست‌محیطی (GETS) کم‌ترین تأثیر را بر عوامل دیگر دارد، اگرچه تحت تأثیر فناوری و اقتصاد قرار می‌گیرد.

مرحله ۳: تجسم عناوین آینده و عناصر سناریو:

با ترکیب عدم قطعیت‌ها، چهار سناریوی محتمل شکل می‌گیرد. جدول (۶) سناریوها، شرایط سیاسی و وضعیت دیپلماسی ورزشی را نشان می‌دهد.

جدول ۶. ویژگی‌های جمعیت شناختی مشارکت کنندگان

سناریوها	تحولات سیاسی و دیپلماسی بین‌المللی (IPDD)	فناوری و نوآوری در ورزش (STI)	رقابت‌های منطقه‌ای و ژئوپلیتیک ورزشی (RGS)	تحولات اجتماعی و فرهنگی (SCD)	پایداری زیست‌محیطی و فناوری‌های سبز (GETS)	اقتصاد جهانی و سرمایه‌گذاری خارجی (GFI)
طلوع سبز	توافق کامل	پذیرش فناوری	همکاری منطقه‌ای	اصلاحات فرهنگی	استانداردهای سبز	جذب سرمایه
توفان تحریمی	تشدید تحریم	محدودیت فناوری	رقابت خصمانه	تحجر فرهنگی	رکود زیست‌محیطی	فرار سرمایه
راه ابریشم ورزشی	روابط شرقی	فناوری چینی	همکاری با آسیا	تغییرات محدود	پروژه‌های مشترک	سرمایه چینی
انزوای هوشمند	فقدان توافق	توسعه داخلی	حذف از رقابت‌ها	مقاومت فرهنگی	خودکفایی سبز	اقتصاد داخلی

مرحله ۴: شناسایی پیامدهای بالقوه هر یک از سناریو ها:
در این مرحله نتایج و پیامدهای بالقوه هر یک از سناریوهای احتمالی مورد بررسی و تحلیل قرار می گیرد که اطلاعات آن در جدول (۷) ارائه شده است.

جدول ۷. پیامدهای بالقوه هر یک از سناریو ها

سناریو	شرایط سیاسی	وضعیت دیپلماسی ورزشی
طلوع سبز	توافق با غرب	لغو تحریم ها، میزبانی رویدادهای بین المللی، افزایش سرمایه گذاری خارجی.
طوفان سرخ	تشدید تحریم ها	انزوای ورزشی، ممنوعیت حضور در رقابت ها، کاهش حمایت مالی.
راه ابریشم ورزشی	همجوایی با شرق (چین/روسیه)	همکاری های فنی و مالی محدود، میزبانی رویدادهای منطقه ای تحت حمایت چین.
انزوای هوشمند	سیاست گذاری غیرسیاسی	تمرکز بر توسعه داخلی و همکاری با نهادهای مستقل ورزشی

مرحله ۵: تدوین گزینه های استراتژیک برای هر سناریو:
تحلیل استراتژیک هر سناریو و گزینه های مرتبط با آن نیازمند در نظر گرفتن عوامل داخلی و خارجی است. در ادامه، هر سناریو به تفصیل بررسی شده و گزینه های مناسب و استراتژی های مرتبط با آن توضیح داده می شود.

۱. سناریو طلوع سبز: توسعه روابط بین المللی و اعتمادسازی

ایجاد کمیته های مشترک با نهادهای ورزشی اروپا:

این گزینه به منظور تقویت همکاری و تبادل دانش و فناوری های ورزشی است. برقراری کمیته های مشترک می تواند به عنوان پلی برای انتقال تجربیات، استانداردسازی برنامه های آموزشی، و بهره گیری از فناوری های نوین باشد. این اقدام، همچنین موجب ایجاد اعتماد و هم افزایی در حوزه های فنی و اجرایی می شود.

میزبانی تورنمنت های جوانان برای اعتمادسازی:

برگزاری رقابت‌های بین‌المللی جوانان، فرصت مناسبی برای آشنایی با فرهنگ‌های مختلف و نشان دادن ظرفیت‌های داخلی است. این استراتژی در بلندمدت موجب جذب سرمایه‌گذاری و افزایش محبوبیت ورزش در داخل کشور می‌شود. همچنین، فضا برای شناخت استعداد‌های جوان و پرورش نسل آینده فراهم می‌آید.

۲. سناریو طوفان سرخ: تمرکز بر تقویت داخلی و فناوری

تقویت لیگ‌های داخلی و سرمایه‌گذاری روی استعدادها:

این استراتژی پایه‌ای برای ساختن یک پایه قوی در ورزش داخلی است. با تقویت لیگ‌های داخلی، انگیزه ورزشکاران و تیم‌ها افزایش می‌یابد و سطح حرفه‌ای ورزش‌ها بالا می‌رود. سرمایه‌گذاری در کشف و پرورش استعدادها، کیفیت رقابت‌ها را بهبود می‌بخشد و تیم‌های ملی را قدرتمند می‌سازد.

استفاده از دیپلماسی مجازی (رقابت‌های آنلاین بین‌المللی):

توسعه رقابت‌های آنلاین در وضعیت‌های محدودیت مسافرت، یک روش مؤثر برای برقراری تعاملات بین‌المللی است. این اقدام به افزایش حضور ورزشکاران در سطح جهانی کمک می‌کند و امکانات رقابت همگانی را فراهم می‌آورد، بدون نیاز به حضور فیزیکی و هزینه‌های زیاد.

۳. سناریو راه ابریشم: تقویت همکاری‌های منطقه‌ای و توسعه ورزش‌های خاص

مشارکت در پروژه‌های مشترک با شانگهای کوآپریشن:

این یک فرصت بزرگ برای همکاری‌های منطقه‌ای و توسعه ورزش در راستای منافع مشترک است. پروژه‌های مشترک می‌تواند شامل ساخت زیرساخت، تبادل فناوری، و برگزاری رویدادهای منطقه‌ای باشد که موجب تقویت روابط سیاسی و اقتصادی هم می‌شود.

توسعه ورزش‌های زمستانی با کمک روسیه و چین:

همکاری در این حوزه، به دلیل پتانسیل‌های جغرافیایی و فناوری، می‌تواند تغییر قابل توجهی در تنوع و توسعه ورزش‌ها در سطح منطقه ایجاد کند. سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های ورزش‌های زمستانی به اقتصادی جدید و جذب گردشگر منجر می‌شود.

۴. سناریو انزوای هوشمند: عواملی برای خودکفایی و جایگزینی

تأسیس آکادمی‌های خودکفا با مدل هندبال ایران:

نخستین آکادمی بین‌المللی هندبال آسیا در سال ۱۴۰۰ در ایران تاسیس شد. این استراتژی بر توسعه داخلی و استقلال در آموزش و پرورش ورزشی تمرکز دارد. با ایجاد آکادمی‌های مستقل که در قالب مدل هندبال عمل می‌کنند، می‌توان روی پرورش استعدادهاى داخلی تمرکز بیشتری داشت و وابستگی به نهادهای خارجی را کاهش داد.

لابی برای ایجاد نهادهای ورزشی جایگزین در آسیا: تأسیس نهادهای جدید در منطقه، به منظور جایگزینی یا رقابت با نهادهای جهانی، می‌تواند قدرت چانه‌زنی و نفوذ منطقه‌ای را افزایش دهد. این رویکرد، ضمن تقویت روابط منطقه‌ای، جایگزین‌های سیاسی و فرهنگی در حوزه ورزش را فراهم می‌کند و میزان استقلال نظام‌های ورزشی را ارتقاء می‌دهد.

بحث و نتیجه گیری

با توجه به این که هدف اصلی پژوهش آینده نگاری دیپلماسی ورزشی ایران در پرتو توافقات احتمالی و سوال اصلی پژوهش بررسی این مسئله است که کدامیک از سناریوها در خصوص توافقات احتمالی ایران بیشتر مطرح بوده و چه راهبردهایی می‌بایست به کار گرفته شود که به بهبود دیپلماسی ورزشی و روابط بین الملل کشور کمک شود، در ادامه به تحلیل سناریوهای ارائه شده پرداخته می‌شود. یافته‌های بدست آمده در پژوهش حاضر نشان می‌دهد که هر سناریو ترکیبی متفاوت از عوامل تأثیرگذار بر حوزه دیپلماسی ورزشی است که به شکل‌گیری استراتژی‌های متنوع منجر می‌گردد. سناریوی «طلوع سبز» به وضعیتی آرمانی اما قابل تحقق اشاره دارد که در آن توافق جامع با غرب (به‌ویژه ایالات متحده و اتحادیه اروپا) منجر به لغو یا کاهش قابل توجه تحریم‌ها می‌شود. این سناریو بر سه محور کلیدی استوار است: ۱- رفع تحریم‌های اقتصادی و بانکی؛ ۲- میزبانی رویدادهای ورزشی بین‌المللی و ۳- جذب سرمایه‌گذاری خارجی در بخش ورزش؛ که در ادامه به جزئیات و پیامدهای هر محور پرداخته می‌شود.

لغو تحریم‌ها و تأثیر آن بر ورزش ایران می‌تواند سبب دسترسی به منابع مالی بین‌المللی همچون امکان استفاده از سیستم‌های پرداخت جهانی برای انتقال هزینه‌های میزبانی یا حقوق ورزشکاران؛ و مشارکت شرکت‌های چندملیتی (مانند نایک، آدیداس) در حمایت مالی تیم‌ها و لیگ‌های ایرانی گردد. از طرفی، تسهیل تبادلات ورزشی همچون حضور بی‌دغدغه ورزشکاران ایرانی در رقابت‌های جهانی مانند المپیک بدون ممنوعیت‌های سیاسی صورت پذیرد. میزبانی رویدادهای ورزشی بین‌المللی نیز می‌تواند سبب بازگشت رویدادهای بزرگ به ایران (مانند میزبانی مسابقات آسیایی یا جهانی همچون جام ملت‌های آسیا و والیبال قهرمانی جهان) با حمایت نهادهایی مانند IOC یا FIFA گردد. این مسئله در کنار تأثیرات قابل توجه مختلف، به توسعه زیرساخت‌های ورزشی مثل استادیوم‌ها و هتل‌ها با استانداردهای جهانی منجر می‌گردد. دیپلماسی عمومی نیز بهبود یافته و استفاده از ورزش به‌عنوان ابزار نرم برای بهبود تصویر ایران در رسانه‌های غربی و ارتقاء تصویر برند ملی کشور مطرح می‌شود. افزایش سرمایه‌گذاری خارجی نیز سبب ورود شرکت‌های خارجی به بازار ورزش ایران شده و سرمایه‌گذاری در لیگ‌های حرفه‌ای (فوتبال، والیبال) یا ساخت مجموعه‌های ورزشی و توسعه فناوری‌های ورزشی مانند استادیوم‌های هوشمند، آکادمی‌های آموزشی در ابعاد وسیع تری صورت می‌پذیرد. اشتغال‌زایی و انتقال دانش نیز در سطح بالاتر جهانی مطرح شده و با جذب مربیان و متخصصان بین‌المللی به ارتقای کیفی ورزش ایران پرداخته می‌شود.

در مقابل جنبه‌های مثبت این سناریو، چالش‌ها و ملاحظات انتقادی زیادی نیز مطرح می‌گردد که از مهم‌ترین آنها وابستگی به تحولات سیاسی، ریسک سرمایه‌گذاران خارجی (حتی با لغو تحریم‌ها، برخی شرکت‌ها به دلیل سابقه بی‌ثباتی سیاسی، ممکن است محتاط عمل کنند)؛ و تمرکز بر ورزش نخبه‌گرا (خطر غفلت از ورزش همگانی و توسعه زیرساخت‌های محلی در پی جذب رویدادهای پرهزینه) را می‌توان مطرح نمود. به‌طور کلی سناریو «طلوع سبز» به‌عنوان یک فرصت می‌تواند پل ارتباطی برای عادی‌سازی روابط ایران و غرب عمل کند (مانند نقش دیپلماسی پینگ‌پنگ در چین و آمریکا)؛ و در نگاه واقع‌بینانه‌تر نیازمند اراده سیاسی دو طرف و طراحی مکانیزم‌های تضمین‌شده (مثل قراردادهای بلندمدت) است. به عبارتی، این سناریو می‌

تواند ورزش ایران را از انزوای خارج کند، اما موفقیت آن مستلزم برنامه‌ریزی چندلایه (اقتصادی، امنیتی و فرهنگی) است.

سناریوی دیگر «طوفان سرخ» نام دارد و به وضعیتی اشاره دارد که در آن تشدید تحریم‌های غرب علیه ایران ادامه می‌یابد؛ فرآیندهای دیپلماتیک به بن‌بست می‌رسد؛ و حوزه ورزش به عنوان ابزار فشار سیاسی مورد استفاده قرار می‌گیرد. این سناریو سه پیامد عمده برای ورزش ایران دارد: ۱- انزوای ورزشی بین‌المللی؛ ۲- ممنوعیت‌های گسترده برای حضور در رقابت‌ها؛ و ۳- کاهش شدید حمایت‌های مالی. انزوای ورزشی بین‌المللی پیامدهای مختلفی را شامل می‌شود که برخی از مهمترین آنها عبارتند از: محرومیت از میزبانی رویدادهای بین‌المللی؛ تعلیق عضویت در فدراسیون‌های جهانی؛ محدودیت در انتقال دانش فنی و مربیان خارجی و کاهش چشمگیر تبادلات ورزشی با کشورهای منطقه. پیامدهای ممنوعیت حضور در رقابت‌ها را نیز می‌توان شامل مواردی همچون: محرومیت تیم‌های ملی از حضور در مسابقات معتبر؛ مشکلات صدور ویزا برای ورزشکاران؛ مسدود شدن منابع مالی برای اعزام تیم‌ها و ایجاد محدودیت برای داوران و مسئولان ایرانی دانست. کاهش حمایت مالی نیز پیامدهای مختلفی را در پی خواهد داشت که برخی از مهم‌ترین آنها عبارتند از: خروج اسپانسرهای بین‌المللی؛ کاهش ارزش قراردادهای پخش رسانه‌ای؛ مشکلات در تأمین تجهیزات ورزشی و کاهش سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها. سناریوی طوفان سرخ می‌تواند پیامدهای ثانویه و اثرات بلند مدت چشم‌گیری نیز به دنبال داشته باشد از جمله: ۱- پیامدهای ورزشی شامل: افت عملکرد ورزشکاران در سطح بین‌المللی؛ کاهش انگیزه نسل جوان برای فعالیت حرفه‌ای؛ افزایش مهاجرت ورزشی نخبگان و تضعیف جایگاه ایران در معادلات ورزش آسیا. ۲- پیامدهای اقتصادی شامل: از دست رفتن فرصت‌های درآمدی از میزبانی؛ کاهش ارزش اقتصادی لیگ‌های داخلی؛ توقف پروژه‌های توسعه زیرساخت‌ها و افزایش بیکاری در مشاغل وابسته به ورزش؛ و ۳- پیامدهای اجتماعی - سیاسی شامل: کاهش غرور ملی ناشی از موفقیت‌های ورزشی؛ محدودیت دیپلماسی عمومی از طریق ورزش؛ افزایش نارضایتی اجتماعی در بین هواداران و تضعیف ابزارهای نرم قدرت ملی. در خصوص مقابله با سناریوی طوفان سرخ می‌توان از راهبردهای مختلفی استفاده نمود که میزان آسیب‌های احتمالی را تا حدودی کاهش دهد. این راهبردها را می‌توان در سه دسته کوتاه مدت، میان مدت و بلند

مدت تقسیم نمود. تقویت روابط ورزشی با کشورهای غیر غربی، توسعه ورزش های کمتر تحریم پذیر و ایجاد صندوق اضطراری برای حمایت از ورزشکاران از نمونه راهبردهای کوتاه مدت می باشد. خودکفایی در تولید تجهیزات ورزشی، توسعه لیگ های منطقه ای جایگزین و سرمایه گذاری در ورزش های دیجیتال بخشی از راهبردهای میان مدت بوده و تنوع بخشی به شرکای بین المللی، توسعه دیپلماسی ورزشی چندجانبه و ایجاد اتحادیه های ورزشی مستقل بخشی از راهبردهای بلند مدت در نظر گرفته می شوند.

سناریوی سوم «راه ابریشم ورزشی» نام دارد. این سناریو به الگویی از تعاملات ورزشی اشاره دارد که در آن ایران همزمان با حفظ روابط حداقلی با غرب، بر همکاری های راهبردی با شرق (به ویژه چین و روسیه) تمرکز می کند و از ظرفیت ابتکارات بین المللی شرق بهره می برد. یکی از مولفه های کلیدی این سناریو «همکاری های فنی و مالی محدود» می باشد که شامل مواردی همچون: جذب سرمایه گذاری چین در پروژه های زیرساختی ورزشی، انتقال دانش فنی از طریق برنامه های آموزشی مشترک، همکاری در ورزش های استراتژیک (مانند فوتبال، والیبال) و محدودیت در دسترسی به فناوری های پیشرفته غربی می باشد. مولفه دیگر را می توان در قالب «میزبانی رویدادهای منطقه ای» بیان نمود که شاخص هایی همچون: برگزاری مسابقات تحت حمایت سازمان های ورزشی شرقی، توسعه لیگ های مشترک با کشورهای همسوس، میزبانی رویدادهای جایگزین برای تورنمنت های غربی و جذب تیم های کشورهای عضو BRI^۱ (۲۰۱۴) کشور از سراسر جهان که در پروژه های زیرساختی، تجاری و ارتباطی با چین همکاری می کنند را در بر می گیرد.

از مزایای بالقوه این سناریو می توان به کاهش وابستگی به غرب در عرصه ورزشی، دسترسی به منابع مالی جدید (صندوق های سرمایه گذاری شرقی)، تقویت جایگاه منطقه ای ایران در ورزش آسیایی و توسعه زیرساخت ها با هزینه های نسبتاً پایین اشاره نمود. البته که چالش های بسیاری نیز پیش رو این سناریو قرار دارد مانند: محدودیت کیفیت در همکاری های فنی، کاهش سطح رقابت در رویدادهای منطقه ای، وابستگی جدید به شرکای شرقی و چالش در استانداردهای بین المللی. در خصوص این سناریو می توان راهکارهایی را به منظور بهینه سازی هر چه بیشتر در

^۱ Belt and Road Initiative

نظر گرفت که برخی از مهم ترین آن ها عبارتند از: تنوع بخشی شرکا (تعادل در همکاری با چین، روسیه و هند و حفظ روابط با سازمان های ورزشی آسیایی)، ارتقای کیفیت (شروط کیفی در قراردادهای همکاری و الزامات انتقال واقعی دانش فنی) و دیپلماسی هوشمند (به استفاده از ابزارهای غیر سیاسی مانند ورزش، فرهنگ، هنر و اقتصاد برای ایجاد تعادل در روابط بین الملل و کاهش وابستگی یکجانبه به کشورهای قدرتمند اشاره دارد). می باشد.

آخرین سناریوی در نظر گرفته شده «انزوای هوشمند» نام دارد. این سناریو به استراتژی ای اشاره دارد که در آن ایران با وجود حفظ مواضع سیاسی خود، از ورزش به عنوان ابزاری غیرسیاسی برای توسعه استفاده می کند و بر خوداتکایی و همکاری های فرا جناحی تمرکز می نماید. یکی از مولفه های کلیدی این سناریو «توسعه داخلی ورزش» است که به موضوعاتی همچون: سرمایه گذاری بر ورزش های پایه و همگانی، ایجاد لیگ های حرفه ای با استانداردهای داخلی و توسعه آکادمی های تربیت مربی و ورزشکار اشاره دارد. دیگر مولفه کلیدی همکاری با نهادهای مستقل ورزشی است که تعامل با فدراسیون های بین المللی مستقل از سیاست، مشارکت در سازمان های ورزشی غیردولتی و حضور در رقابت های فراملی مانند المپیک کارگران را مد نظر قرار می دهد. اجرای این سناریو مزایا و چالش هایی را می تواند به همراه داشته باشد که از مهم ترین مزایای آن کاهش آسیب پذیری از تحریم های بین المللی، تقویت بنیه ورزش ملی بدون وابستگی خارجی و حفظ حداقلی از ارتباطات ورزشی جهانی بوده و مهم ترین چالش های آن نیز عبارتند از: محدودیت در دسترسی به فناوری های روز ورزشی، کاهش سطح رقابت پذیری بین المللی و احتمال عقب ماندگی از استانداردهای جهانی.

در خصوص این سناریو، راهکارهای اجرایی را می توان مواردی همچون اقتصاد مقاومتی در ورزش (مانند توسعه صنایع ورزشی داخلی و ایجاد صندوق های حمایتی داخلی)، دیپلماسی ورزشی هوشمند (مانند حضور هدفمند در رویدادهای جهانی و تعامل با نهادهای ورزشی غیرسیاسی) و ساختارهای حکمرانی نوین (مانند تفکیک مدیریت ورزش از سیاست گذاری کلان و ایجاد نهادهای واسط برای ارتباط با جامعه جهانی) دانست. به طور کلی می توان گفت سناریوی انزوای هوشمند مناسب ترین گزینه در شرایط تشدید تحریم هاست که نیازمند برنامه ریزی بلندمدت و سیستماتیک بوده و می تواند تا حدودی ورزش ایران را از چرخه

وابستگی خارج کند. این سناریو نه انفعال که فعالیت هوشمندانه در شرایط محدودیت بوده و موفقیت آن منوط به مدیریت کارآمد منابع داخلی، بهره‌گیری از فرصت‌های حداقلی بین‌المللی و حفظ روحیه رقابت‌پذیری در ورزشکاران می‌باشد.

در نهایت با توجه به تداوم تحریم‌ها و عدم امکان توافق سریع با غرب، ضرورت کاهش وابستگی به بازیگران خارجی و نیاز به حفظ حداقل ارتباطات ورزشی جهانی، ترکیبی از دو سناریو راهبردی پیشنهاد می‌شود: ۱- «راه ابریشم ورزشی» (کوتاه‌مدت و میان‌مدت): بهره‌گیری از شراکت با کشورهای هم‌چون چین و روسیه برای جذب سرمایه و فناوری؛ و میزبانی رویدادهای منطقه‌ای با حمایت کشورهای هم‌سو. ۲- «انزوای هوشمند» (میان‌مدت و بلندمدت): سرمایه‌گذاری روی زیرساخت‌های داخلی و تربیت نیروی انسانی؛ و تقویت لیگ‌های محلی و ورزش همگانی برای ایجاد پایه مستحکم. بر این اساس پیشنهاد می‌گردد که اقداماتی فوری و راهبردهایی بلندمدت در نظر گرفته شود. اقدامات فوری شامل: تشکیل کارگروه ویژه دیپلماسی ورزشی در وزارت ورزش با مشارکت نمایندگان وزارت خارجه، بخش خصوصی مانند شرکتهای تجهیزات ورزشی و فدراسیون‌های ورزشی و همچنین اساتید دانشگاهی متخصص در روابط بین‌الملل؛ امضای تفاهم‌نامه‌های دوجانبه با کشورهای عضو BRI (مانند چین، روسیه و قزاقستان) برای تبادل مربی و تجهیزات؛ و تأسیس صندوق ملی ورزش با منابع داخلی (مثل درآمد‌های نفتی غیرتحریمی). راهبرد‌های بلندمدت نیز شامل: توسعه ورزش دیجیتال و الکترونیک به عنوان حوزه‌های کم‌تحریم (راه‌اندازی آکادمی ورزش‌های الکترونیک با همکاری شرکت‌های بزرگ داخلی برای برگزاری لیگ‌های حرفه‌ای مانند لیگ LCK کره؛ و یا میزبانی مسابقات بین‌المللی eSports در ایران با همکاری کشورهای منطقه مانند قطر و امارات)؛ ایجاد اتحادیه‌های ورزشی جایگزین در آسیا (مانند لیگ قهرمانان غرب آسیا با مشارکت کشورهای هم‌سو همچون عراق، سوریه، عمان و غیره و جذب اسپانسرهای منطقه‌ای مانند شرکت‌های چینی)؛ تدوین سند راهبردی ورزش مقاومتی با اولویت‌های خودکفایی در تولید تجهیزات و تربیت مدیران ورزشی بین‌المللی (تولید تجهیزات ورزشی با فناوری پایه مانند کفش و لباس ورزشی توسط شرکت‌های داخلی بزرگ مشابه اقدام صورت گرفته توسط شرکت Gima

Sport در کوبا و آموزش مدیران ورزشی از طریق دوره‌های مشترک با دانشگاه‌های چین و روسیه مانند دانشگاه پکن و دانشگاه ورزشی مسکو) می‌باشد.

در خصوص محدودیت‌های پژوهش لازم به ذکر است که بخشی از پاسخ‌های مصاحبه شوندگان به‌ویژه مسئولان دولتی ممکن است تحت تأثیر ملاحظات سیاسی یا سازمانی باشد و نتواند واقعیت‌های پنهان دیپلماسی ورزشی را دقیقاً منعکس کند؛ همچنین عوامل موثر بر دیپلماسی ورزشی ایران از جمله تحریم‌ها، تغییر دولت‌ها یا بحران‌های بین‌المللی مسائلی بسیار پیچیده و غیرقابل پیش‌بینی می‌باشند که این مسئله دشواری شناسایی نیروهای محرک کلیدی را تایید می‌کند. از طرفی در روش سناریونویسی باید در نظر داشت که به دلیل انعطاف‌پذیری و عدم طبقه‌بندی از پیش تعیین شده، ممکن است برخی سناریوها از جنبه‌هایی با واقعیت‌های ژئوپلیتیک ایران کاملاً همخوانی نداشته باشد. از دیگر مواردی که می‌بایست مد نظر قرار داد نمونه‌گیری نظری از صاحب‌نظران داخلی است که دیدگاه سایر نهادهای بین‌المللی یا دیپلمات‌های ورزشی دیگر کشورها را نادیده می‌گیرد.

همچنین برخی چالش‌های مربوط به عملیاتی‌شدن سناریوها را می‌توان شامل مواردی دانست که «موانع سیاسی و بین‌المللی» یکی از مهم‌ترین آنهاست. به این صورت که حتی در صورت توافقات احتمالی (مانند احیای برجام)، تحریم‌های فراسرزمینی ممکن است همکاری‌های ورزشی را تحت تأثیر قرار دهد؛ یا تغییر دولت‌ها در ایران یا کشورهای هدف می‌تواند سناریوهای طراحی‌شده را بی‌اثر کند (مثل لغو مسابقات دوستانه با تغییر سیاست خارجی). از دیگر چالش‌های مربوط به عملیاتی‌شدن سناریوها، چالش‌های داخلی است که فقدان نهادهای تخصصی دیپلماسی ورزشی یکی از آنهاست. در واقع ایران ساختار منسجمی مانند «کارگروه دیپلماسی ورزشی» در وزارت خارجه یا وزارت ورزش ندارد؛ همچنین بسیاری از پروژه‌های ورزشی (مانند میزبانی رویدادها یا اعزام تیم‌ها) به بودجه دولت وابسته است که در شرایط اقتصادی ناپایدار، غیرقابل پیش‌بینی است. از طرفی، اختلافات بین فدراسیون‌های ورزشی ممکن است هماهنگی لازم برای دیپلماسی یکپارچه را مختل کند. کمبود آمار دقیق از تأثیرگذاری دیپلماسی ورزشی ایران در گذشته نیز، ارزیابی سناریوها را دشوار می‌کند؛ و نهادهای سنتی ورزش ایران ممکن است به رویکردهای جدید دیپلماسی تمایلی نشان ندهند.

قدردانی

از تمامی افرادی که در این تحقیق مشارکت نمودند صمیمانه تشکر و قدردانی می نمایم.

فهرست منابع

- Agakhani, A; Ahmadi, S; Rezaei, A (2014), Designing a model of football diplomacy and international relations in Iran from the perspective of experts, *Contemporary Research in Sports Management*, 11 (22), pp. 129-139.
- Alavi, H; Ariej, A and Hadi, M (2013), Identifying the Indicators of Sports Diplomacy of the Islamic Republic of Iran in International Forums: A Meta-Synthesis Approach, *Studies in Management and Diplomacy in Sports*, 1 (2), pp. 2-19.
- AlSaeed, N (2025). Sports Diplomacy in Arab Countries: Sports as Soft Power in Foreign Policy, *Journal of Ecohumanism*, 4 (2), pp: 14-23.
- Bagheri, M; Dosti, M; Abedi, M (2014), Conceptual framework of the function of diplomacy and soft power based on sports in the national brand of Iran, *Communication Management in Sports Media*, pp. 1-23.
- Bakalov, I. (2019). Whither soft power? Divisions, milestones, and prospects of a research programme in the making. *Journal of Political Power*, ۱۲ (۱), pp: ۱۲۹-۱۵۱.
- Bakhshi Chenari, A R; Goodarzi, M; Sajjadi, N; Jalali Farahani, M (2013), Identifying the tools of sports diplomacy to advance the political goals of the Islamic Republic of Iran, *Journal of Sports Management and Movement Behavior*, 19 (37), pp. 65-86.
- Borenstein, H., & Krieger, J. (۲۰۲۴). Putting logos on the world's best running feet. The emergence of apparel sponsors in Ethiopian and Kenyan athletics. *The International Journal of the History of Sport*, ۴۱ (۱), pp: ۶-۲۶.
- Boykoff, J. (2022). Toward a theory of sportswashing: Mega-events, soft power, and political conflict. *Sociology of Sport Journal*, ۳۹ (۴), pp: ۳۴۲-۳۵۱.
- Brannagan, P. M., Giulianotti, R. (۲۰۱۵). Soft power and soft disempowerment: Qatar, global sport and football's ۲۰۲۲ World Cup finals. *Leisure Studies*, ۳۴ (۶), pp: ۷۰۳-۷۱۹.
- Brannagan, P. M., Grix, J. (۲۰۲۳). Nation-state strategies for human capital development: The case of sports mega-events in Qatar. *Third World Quarterly*, ۴۴ (۸), pp: ۱۸۰۷-1824.
- Brannagan, P. M., Reiche, D., Bedwell, L. (2023). Mass social change and identity hybridization: the case of Qatar and the 2022 FIFA World Cup. *Identities*, 30 (6), pp: 900-918.
- Ebrahimi, A; Faraji, Gh; Zand, A (2014), The effect of sports diplomacy on obtaining international seats with the role of mediating political behavior, *Sports Management*, pp. 1-20.
- Ettinger, A. (2023). Saudi Arabia, sports diplomacy and authoritarian capitalism in world politics. *International Journal of Sport Policy and Politics*, ۱۵ (۳), pp: ۵۳۱-۵۴۷.
- Ganji, S. (2022). The authoritarian's guide to football. *Journal of International Affairs*, 74 (۲), pp: ۳۷-۶۴.
- Gholinia, R; Khalidi, B; Ghodrattama, A (2014), Investigating the Development Indicators of Iran's Sports Diplomacy, *First National Congress on Development and Social Responsibilities*, pp. 23-35.
- Golubchikov, O. (2017). From a sports mega-event to a regional mega-project: The Sochi winter Olympics and the return of geography in state development priorities. *International Journal of Sport Policy and Politics*, ۹ (۲), pp: ۲۳۷-۲۵۰.
- Grix, J., Brannagan, P M (2024). Sports Mega-Events as Foreign Policy: Sport Diplomacy, Soft Power, and Sportswashing, *American Behavioral Scientist*, pp: 1-16.
- Grix, J., Kramareva, N. (۲۰۱۷). The Sochi Winter Olympics and Russia's unique soft power strategy. *Sport in Society*, 20 (4), pp: 461-475.

- Haji Mineh, (2015), The position and role of sports diplomacy in sustainable development, National Conference on the study and analysis of opportunities and challenges of industry-university relations, pp. 1-12.
- Iranpour, A; Hemmati, J; Jalilvand, M; Khaksari, Gh (2014), Presenting a paradigmatic model of the role of sports diplomacy in the development of sports tourism, *Innovation in Sports Management*, pp. 89-107.
- Kalashi, M; Nafipour, B; Khosravipour, Z (2014), Identifying the factors affecting the development of economic diplomacy in Iranian sports, *Physiology and Management Research in Sports*, 16 (3), pp. 111-130.
- Krasnoff, L S (2024). An American in Paris: Sports Diplomacy and Hoop Dreams at Paris 2024, *French Politics Culture & Society* 42 (2), pp: 99-115.
- Lee, J W., Krieger, J (2024). Sport Diplomacy and Global Politics in the Twenty-First Century, *Journal of Global Sport Management*, 9 (4), pp: 641-650.
- Lee, J. W., Tan, T. C. (۲۰۲۴). The politics of East Asian Olympics: A post event review of PyeongChang 2018, Tokyo 2020, and Beijing 2022. *Sport in Society*, 27 (4), pp: 477-483.
- Mehri, S; Mahmoudi, A; Ghorbani, M H; Nemati, Sh (2014), Comparative study of smart power in sports diplomacy of Iran and the United States, *Olympic socio-cultural studies*, 2 (1), pp. 14-23.
- Moller, V., Dimeo, P. (۲۰۲۴). An exploration of the eligibility conditions for the ۲۰۲۴ Olympic games: Russians out, Belarussians in. *The International Journal of Sport and Society*, ۱۶ (۱), pp:۲۱-۳۸.
- Moradi, Gh; Bakhtiari, A (2014). Comprehensive model of sports diplomacy of the Islamic Republic of Iran Police Command, *New approaches in sports management*, 13 (48), pp. 1-14.
- Murray, S. (۲۰۱۲). The two halves of sports-diplomacy. *Diplomacy & Statecraft*, ۲۳ (۳), pp: 576-592
- Norouzi, N., Fani, M (2020). The Seventh Line: a Scenario Planning Strategic Framework for Iranian 7th Energy Progress Plan by 2020-2025, *Journal of Energy Management and Technology*, 1 (2), pp: 12-30
- Paul, T. V. (2021). Globalization, deglobalization and reglobalization: Adapting liberal international order. *International Affairs*, 97 (5), pp: 1599-1620.
- Peymanfar, M H; Elahi, A; Sajjadpour, M K; Hamidi, M (2011), Strategies for the development of sports diplomacy of the Islamic Republic of Iran, *Quarterly Journal of Parliament and Strategy*, 106, pp. 163-182.
- Postlethwaite, V., Jenkin, C., Sherry, E (2023). Sport diplomacy: An integrative review, *Sport Management Review*, ۲۶ (۳), pp: ۳۶۱-۳۸۲.
- Rofe, J. S. (۲۰۱۶). Sport and diplomacy: A global diplomacy framework. *Diplomacy & Statecraft*, ۲۷ (۲), pp: ۲۱۲-۲۳۰.
- Shariati, M; Nezdami, A H (2011), An empirical model of the position of sports in the development of public diplomacy, *Communication Management in Sports Media*, 8 (3), pp. 13-26.
- Skey, M. (2022) Sportswashing: Media headline or analytic concept?. *International Review for the Sociology of Sport*, ۵۸ (۵), pp: ۷۴۹-۷۶۴.
- Taheri, A; Razavi, M H; Amirnezhad, S; Dosti, M (2012) Pathology of Iran's International Sports Diplomacy, *Iranian Political Sociology*, 5 (11), pp. 4992-5008.
- Wilson, J. L (2015). Russia and China respond to soft power: Interpretation and readaptation of a Western construct. *Politics*, 35 (3-4), pp: 287-300.